

"Активні зусилля" - антитерористична операція НАТО, метою якої є виявлення та запобігання терористичній діяльності в Середземному морі.

Альянс - (фр. Alliance - союз, об'єднання) - тут у розумінні союзу між державами для досягнення спільних цілей у певний час. Така назва вживається до блоку НАТО.

Апліканти - країни, які подали заявку про вступ до Світової організації торгівлі.

Асоційоване партнерство - стосується країн, які уклали угоди про асоціацію, не засідають у керівних органах СС та не беруть жодної участі в процесі ухвалення рішень. Вони залишаються зовнішніми партнерами? С я не стають членами із спеціальним асоційованим статусом. Економічна лібералізація та відповідна адаптація законодавства асоційованих країн виступає центральним елементом асоціації, хоч і самі асоціативні угоди охоплюють низку інших сфер співробітництва, зокрема щодо транспортних мереж, енергетики, наукових досліджень, юстиції та внутрішніх справ, довкілля, освіти й науки тощо.

Асоційоване членство - неповне, часткове членство держави, громадської організації, особи чи соціальної групи в якомусь об'єднанні. Таке членство відзначається обмеженням, порівняно із повним членством, колом прав і можливостей або й взагалі статусом спостерігача.

"Безпека через науку" - наукова програма НАТО, важливий елемент її цивільної діяльності.

"Берлін - плюс" - домовленості між НАТО і Європейським Союзом 17 березня 2003 р., що становлять основу практичної співпраці двох організацій у врегулюванні кризових ситуацій.

Берлінський мур - бетонний мур між Західним (під контролем військової адміністрації Великої Британії, США і Франції) та Східним Берліном (столицею НДР), сумнозвісний символ "поділу світу" в період "холодної війни". Зведений у серпні 1961 р. з ініціативи СРСР і за розпорядженням керівництва НДР для унеможливлення втечі східних німців до Західного Берліна, а звідти до ФРН або до інших західних країн. Зруйнований у листопаді 1989 р.

"Біла книга" - щорічно видається в Україні відповідно ДО наказу міністра оборони України для посилення демократичного контролю над діяльністю Збройних Сил Української держави.

"Болонський процес" - діяльність європейських країн, яка спрямована на те, щоб зробити узгодженими системи вищої освіти цих країн. Основний зміст Болонської декларації, прийнятої 19 червня 1999 р., полягає в тому, що

країни-учасниці зобов'язалися до 2010 р. привести свої освітні системи у відповідність певному єдиному стандарту.

Верховенство права - панування права у життєдіяльності громадянського суспільства і функціонуванні держави.

Вишеградська група (угорське місце Вишеград) - Польща, Угорщина, Чехія і Словаччина.

Гармонізація законодавства - процес цілеспрямованого зближення та узгодження нормативно-правових приписів з метою досягнення несуперечливості законодавства, усунення юридичних колізій, дотримання міжнародних, європейських та національних правових стандартів.

Геноцид - сукупність дій чи політика, спрямовані цілковито або частково на винищення певної національної, етнічної, расової, релігійної чи соціальної спільноти людей.

Геополітика (буквально - мистецтво управління державою) — наука, яка визначає стратегічне спрямування держави; вбачання у політиці, головним чином зовнішньої, визначальну роль географічних факторів: просторе розташування країни, розмір території, наявність чи відсутність (обмеженість) природних ресурсів, клімат, кількість і густоту населення. Існування та зміцнення незалежної України поліпшує геополітичну ситуацію в Європі й в усьому світі, створює умови більшої стабільності та передбачуваності в сучасних міжнародних відносинах.

Геополітична Європа - простір дійсного функціонування ринкової демократії та правової держави.

Глобалізація (від англ. global - світовий, всесвітній) -

- а) процес зміцнення зв'язків між найвіддаленішими куточками планети;
- б) процес поширення по всій планеті єдиних, спільних для всього людства проблем (економічних, політичних, військових, екологічних);
- в) процес зростання вселюдських інтересів у всіх сферах людського буття, породжуваних поглибленням взаємозв'язків і взаємозалежності країн і народів.

Глобальні проблеми сучасності - сукупність суперечливих процесів, які створюють загрозу нормальному розвитку і навіть самому існуванню всіх країн світу і потребують для відвернення цих катастрофічних наслідків їх спільних зусиль, тобто мають всеохоплюючий, планетарний, глобальний характер.

Громадянське суспільство - соціальний простір, у якому люди взаємодіють один з одним як незалежні один від одного і від держави індивіди.

Громадянство Європейського Союзу - взаємні права та обов'язки громадян держав-членів ЄС. За ними кожна особа, що володіє громадянством будь-якої держави-члена організації, є водночас і громадянином ЄС, має право вільно пересуватися і проживати в його межах.

Дипломатичне представництво - постійно діючий закордонний орган держави.

Директива Європейського Союзу - нормативно-правовий акт ЄС, має обов'язкову силу та верховенство над національним законодавством. На відміну від постанов та рішень ЄС, які мають пряму дію, норми директив реалізуються через національне законодавство.

"Європа Батьківщин" - європейська інтеграція спрямована проти Сполучених Штатів Америки (позиція де Голля).

"Європа від Атлантики до Уралу" - ідея зближення Західної Європи зі Східною, висловлена Шарлем де Голлем.

Європеїзація - вплив європейського будівництва на поведінку національних держав, процес ухвалення рішень та здійснення традиційних державних повноважень у країнах-членах ЄС. В широкому розумінні - переймання базових норм та цінностей західноєвропейською спільнотою (з боку колишніх авторитарних європейських держав).

Європейська демократія - це спосіб організації та діяльності держав ЄС, що передбачає участь усіх членів ЄС в ухваленні рішень та формуванні керівних органів, а також дотримання прав усіх держав, що входять до ЄС. "Серцем" європейської демократії небезпідставно називають французьке місто Страсбург - столиця Ельзасу, що розташована за 457 кілометрів на схід від Парижа, де знаходиться штаб-квартира Ради Європи - Палац Європи.

Європейські стандарти - це сукупність норм, які забезпечують саме існування Європейського Союзу.

Європейський Омбусмен - уповноважений з прав людини, контролює діяльність адміністративних служб ЄС, розглядає скарги громадян щодо неналежного функціонування певної установи чи органу ЄС.

Європол - Європейське поліцейське відомство, створене для запобігання і боротьби з тероризмом, незаконною торгівлею наркотиками та іншими видами організованої злочинності.

Екологія (від грецьк. слів oikos, що означає дім, житло, середовище, сховище і logos - вчення, слово) - вивчення комплексу взаємостосунків між всіма формами життя і тим природним середовищем, в якому це життя розвивається. Екологія як наука сформувалася в шістдесятих роках ХІХ ст.

В 2866 р. відомий німецький зоолог Ернст Геккель запровадив цей термін і вперше зробив спробу дати визначення суті нової науки.

"Erasmus Mundus" - стипендії від ЄС для навчання або проведення дослідження у країнах ЄС.

"Залізна завіса" - політична ізоляція країни, політичні й ідеологічні бар'єри між народами. Термін, який використовувався в літературі та засобах масової інформації країн Заходу для характеристики держав із соціалістичними системами тоталітарного типу, що розглядалися як ізольовані від іншого світу. Набув поширення в 1940-х роках, був актуальним аж до 1991 р.

Зона вільної торгівлі - угоди, що передбачають відміну митних тарифів і квот по відношенню до учасників. При цьому кожен з учасників має право на проведення власної політики щодо третіх країн.

Імплементация - наповнювати, досягати, виконувати, здійснювати) - організаційно-правова діяльність держав з метою реалізації своїх міжнародно-правових зобов'язань.

Інвестиція - довгострокове вкладання капіталу в різні галузі економіки переважно за межами країни.

Інтеграція - об'єднання в єдине ціле яких-небудь частин або елементів; об'єднання держав з метою вирішення завдань, які не під силу одній країні, для досягнення спільних цілей; економічна форма інтернаціоналізації господарського життя, яка виникла після Другої світової війни, об'єктивний процес переплетіння національних господарств і проведення узгодженої економічної політики. В результаті інтеграції було створено ряд міжнародних організацій ЄЕС, ЄС, ЄАСТ, АСЕАН.

Інтеграція економічна - наближення та взаємопереплетення економік декількох країн з однорідними соціально-економічними системами, націлені на створення єдиного господарського організму.

Інтеграція політична (від лат. integrado — відновлення, об'єднання в ціле)- сукупність політичних процесів, спрямованих на консолідацію, злиття суспільних, політичних, військових, економічних структур або етносів у рамках однієї держави або кількох держав з метою протидії деструктивним внутрішнім і зовнішнім чинникам.

Інтенсифікований діалог з НАТО з питань набуття членства - пропонується тим країнам, які висловили зацікавленість приєднатися до Альянсу й готові впроваджувати відповідні реформи.

Кінець біполярного світу - розпад СРСР у грудні 1991 р. призвів до того, що у світі залишилася тільки одна наддержава, один "полюс" - США; розпалася Ялтинська система міжнародних відносин.

"Кисень процвітання" - безпека, яку гарантувало НАТО.

Кодифікація - спосіб упорядкування законодавства, забезпечення його системності та узгодженості.

Конверсія військового виробництва (лат. *conversio* - перетворення, зміна) - перепрофілювання підприємств військово-промислового комплексу (ВПК) і використання їх в мирних цілях завдяки скороченню виробництва озброєнь.

Консенсус (від лат. *consensus* - згода, єдність, одностайність, злагода) — наявність єдності у поглядах двох чи більше суб'єктів щодо ключових аспектів соціального порядку, що виявляється в єдності дій; метод, форма прийняття колегіальних рішень, що передбачає досягнення згоди.

Контактна місія НАТО - у кожній з країн-партнерів НАТО визначає посольство однієї з держав-членів своєю контактною місією, яка забезпечує дипломатичну роботу НАТО та визначається за принципом ротації.

Корупція (лат. *corruptio* - псування, розбеигування, підкуп) - соціальне явище, яке охоплює всю сукупність корупційних діянь, пов'язаних із неправомірним використанням особами, уповноваженими на виконання функцій держави, наданої їм влади, службових повноважень, відповідних можливостей з метою задоволення особистих інтересів чи інтересів третіх осіб.

"Легкий та прозорий захист" - науковий проект НАТО, який передбачає створення нового покоління матеріалу для виготовлення бронезилетів.

Маастрихтський договір 1992 р. - міжнародно-правовий документ про утворення міжнародного політико-економічного об'єднання європейських держав Європейського Союзу (ЄС). Підписаний 07.02.1992 р. державами - членами Європейських співтовариств у нідерландському місті Маастрихті. Набув чинності 1 листопада 1993 р.

Міжнародний тероризм (від лат. *terror* - страх, залякування) - форма політичного екстремізму, застосування найжорстокіших методів насильства, включаючи й фізичне знищення людей, для досягнення певних цілей у міжнародних відносинах; терористичні акти, які мають чітко виражені міжнародні наслідки.

Митний союз — поряд із зоною вільної торгівлі передбачає єдину митну політику по відношенню до третіх країн.

Моніторинг - аналіз процесів соціальної сфери.

Надзвичайна ситуація - порушення нормальних умов життя і діяльності людей на території чи об'єкті, спричинене аварією, катастрофою, стихійним лихом, епідемією, пожежею, застосуванням засобів ураження, що призвели або можуть призвести до загибелі людей, значних матеріальних втрат, істотного погіршення стану навколишнього природного середовища.

"Наука заради миру" - програма НАТО, за підтримки якої в Україні працюють декілька науково-дослідницьких закладів та лабораторій.

Національні меншини України - групи громадян України, які не є українцями за національністю, виявляють почуття національного самоусвідомлення та спільності між собою.

Національна Рада з питань адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу - консульта-тивно-дорадчий орган при Президентові України, утворена 30 серпня 2000 р. Займається підготовкою пропозицій з питань виконання зобов'язань України щодо зближення чинного й майбутнього законодавства України із законодавством ЄС.

"Нова стратегічна концепція" - передбачення, що НАТО для застосування збройних сил в миротворчих місіях не потребує мандату жодної міжнародної організації, в тому числі Ради Безпеки ООН.

Оперативна сумісність із збройними силами країн-членів НАТО - здатність діяти спільно під час проведення операцій.

Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) - міжнародна міжурядова регіональна організація, загальноєвропейський орган, що займається питаннями загальної безпеки, ставить мету знайти відповіді на нові виклики та небезпеки. До складу організації входять 55 держав-учасників, розташованих на географічному просторі від Ванкувера до Владивостока.

Організація об'єднаних націй (ООН) - міжнародна організація держав, створена 1945 р. з метою підтримання і зміцнення миру, безпеки, розвитку співробітництва між країнами. Об'єднує понад 160 держав. Штаб - квартира розташована в Нью-Йорку.

Панєвропеїзм - політико-правова доктрина інтеграції європейських країн на федеративних засадах, концепція об'єднання європейських народів під гаслом винятковості Європи як колиски цивілізації та її вирішальної ролі у світових політичних процесах. Організаційно-правовою формою реалізації ідеї панєвропеїзму в сучасний період став Європейський Союз.

"Партнерство заради миру" - основна програма НАТО по здійсненню співробітництва у галузі безпеки й оборони між Альянсом та окремими країнами-партнерами.

"План дій щодо членства" (ППЧ) - програма НАТО з метою надання допомоги зацікавленим країнам - партнерам щодо їхньої підготовки до можливого вступу до Альянсу.

План дій щодо членства в НАТО (ПДЧ) - останній етап на шляху до отримання країною - претендентом запрошення приєднатися до Альянсу. Країни, які вже виконують ПДЧ - Албанія, Македонія, Хорватія.

Початковий дискусійний документ - документ переданий в 2005 р. Україною до НАТО і в якому викладена позиція держави з реформування усіх сфер суспільного життя країни для досягнення високих стандартів державного управління, які встановлені у розвинутих демократичних країнах.

Права людини — визначальні засади правового статусу особи, належать людині від народження, а тому є природними і не-відчужуваними. Є необхідним елементом громадянського суспільства і правової держави. Права людини засновані на принципах свободи, рівності та справедливості й мають універсальний характер. Боротьба з порушенням прав людини є важливим напрямом міжнародного співробітництва.

Право Європейського Союзу - сукупність правових норм, що містяться в актах ЄС. Його нерідко називають європейським правом. Право ЄС має переваги перед національним законодавством. З факту верховенства права ЄС випливає необхідність адаптації до нього національного законодавства як країн-членів ЄС, так і країн, які намагаються стати членами ЄС.

Принцип субсидіарності - принцип, згідно з яким будь-які заходи вживаються на рівні ЄС лише за умови, що вони більш ефективні, ніж відповідні заходи на національному, регіональному або місцевому рівнях, крім тих заходів, які належать до компетенції ЄС.

Протекціонізм - економічна політика держави, яка спрямована на захист національної економіки від іноземної конкуренції.

Ратифікація — затвердження вищим органом державної влади (в Україні - Верховною Радою) міжнародного договору.

Рейтинг демократизації - усереднена оцінка ходу виборчого процесу, розвитку громадянського суспільства, незалежності ЗМІ та державного управління. Показники країн визначаються за 7-бальною шкалою, де 1 відповідає "стабільній, усталеній демократії", 3 - "демократії з певними ознаками консолідації", 5 - "автократії, де ? певні можливості для висловлення опозиційної думки", 7 - "автократії, де немає жодних можливостей для висловлення опозиційної думки".

Рейтинг верховенства права - оцінка конституційної, законодавчої, судової систем та рівня корупції.

Референдум за народною ініціативою - форма безпосередньої демократії. Конституція України передбачає можливість проведення такого референдуму на вимогу не менше 3 млн. громадян, які мають право голосу, за умови, що підписи буде зібрано не менше як у двох третинах областей і не менше як по 100 тис. підписів у кожній області. Проголошує такий референдум Президент України. Предмет референдуму за народною ініціативою в Конституції України не визначено.

Сальдо (італ. saldo - рахунок, баланс, підсумок) - кінцевий результат фінансово-господарської діяльності, що визначається як різниця між надходженнями і видатками грошових коштів або матеріальних засобів за певний період часу. У міжнародних торгових розрахунках - різниця між вартістю експорту та імпорту даної країни. Перевищення обсягу вивезення товарів і послуг характеризує позитивне сальдо і, навпаки, ввезення над вивезенням - негативне сальдо.

Саміт (анг. summit, буквально - вершина, верх, верхівка) - дипломатичні зустрічі на найвищому рівні глав держав та урядів. На самітах приймаються і підписуються політичні рішення, угоди, декларації, меморандуми, договори, конвенції, протоколи.

"Середземноморський діалог" - діалог НАТО з сімома країнами Середземномор'я з метою тісного пов'язання європейської безпеки з безпекою і стабільністю у Середземномор'ї.*

Співдружність незалежних держав (СНД) - регіональна міждержавна міжнародна організація, яка об'єднує 12 європейських та азіатських країн з числа колишніх республік СРСР.

"Спільне скорочення небезпечних надлишкових запасів засобів війни" - програма НАТО, згідно якої передбачене фінансування в Україні робіт з утилізації боєприпасів, стрілецької зброї і переносних зенітних ракетних комплексів. .

Спільний ринок - митний союз та повне усунення перешкод для переміщення всіх факторів виробництва (товарів, капіталу, послуг і робочої сили) між країнами-учасниками.

Стандартизація (англ. standartization - нормалізація, еталонування) - діяльність компетентних державних та інших органів і організацій, пов'язана з розробленням, схваленням, прийняттям, впровадженням, переглядом, зміною та припиненням дії стандартів.

Угода про формування єдиного економічного простору - міжнародно-правовий документ, підписаний президентами Білорусі, Казахстану, Російської Федерації та України 19.09.2003 р. в м. Ялті.

"Третій Переяслав" - нова модель включення України до складу євразійського утворення під незаперечним домінуванням Москви.

TACIS (TACIS) — програма технічної допомоги - фінансування грантів для передачі "ноу-хау" з метою підтримки процесу' переходу до ринкової економіки та розвитку демократичного суспільства.

TEMPUS/TACIS (ТЕМПУС/ТАСІС) - програма обміну студентами університетів Європи - сприяє розвитку систем вищої освіти шляхом максимально збалансованого співробітництва із партнерами із країн ЄС.

Хартія про Особливе партнерство між Україною та НАТО - основоположний документ, підписаний у 1997 р., визначає відносини між Альянсом і Україною.

Холодна війна - особлива система міжнародних відносин після Другої світової війни (друга половина 40-х - початок 90-х років ХХ ст.), що характеризувалася глобальним ідеологічним, політичним, військовим, науково-технічним, економічним та культурним протистоянням США і СРСР та очолюваних ними військово-політичних блоків - Північноатлантичного альянсу (НАТО) та Організації Варшавського договору (ОВД), яке поєднувалося з гонкою озброєнь, високим ступенем загрози нової світової війни.

Чотири свободи - зняття всяких обмежень на пересування в межах ЄС товарів, послуг, капіталу та робочої сили.

"Ядерна парасолька США" - п'ята стаття Північноатлантичного договору, в якій мовиться про спільну оборону із можливим використанням ядерної зброї.